

Halk köşgi basdy!

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 января, 2025

Halk köşgi basdy! HALK KÖSGI BASDY!

Günorta Aziýada Şri-Lanka diýen bir ýurt bar. Bize meñzeýän ýeri ýok. Hemme ýeri bir adadan ybarat, jemi 1340 km² gury ýeri her günü ýagyşly, tüweleýli, apy-tupanly ýurt... 22 million ilatly ýurda «Hind okeanynyň merjeni» diýilýär.

Öñki ady Seýlondy. Daşary ýurtlara satýan çayý we az-owlagam turizmden düşyän girdeji bilen gününü dolaýardы... Ilatynyň 70%-i buddist, 13%-i indus, 10%-i musulman, 7%-I hristian...

Ady üýtgedildi. Şri-Lanka boldy.

Sanjylary üýtgemedi.

Uzak wagt bări ykdysady sanjylary bilen urunýardy, sabyr kăsesi dolup köçelere dökülen gaharly halk demonstrasiýa geçirýärdi, hatda Pasha günlerinde-de otellerde bombaly terrorçylykly aktlar bolýardy. Bu ýurtda öñňin gaharly halk köpçüligi paýtagt Kolomboda prezident köşgüne döküldi. Ýurduň prezidenti maşgalasyna ýakyn, garyndaşparaz, tarapgöý hökümet dolandyryşyny saýlap alypdy. Häzirki premýer-ministrden öñki premýer-ministr prezidentiň öz doganydy. Halk onuň öýüne dökülip, ýasaýan ýerini otlady welin, gorkusyna wezipesinden el çekmeli bolupdy. Ýurduň prezidenti-de halkyň köşge döküljek derejede gahar-gazaba atlanandygyny görenden dogany ýaly «işden gitjegini» mälîm etdi.

Ol ýigrimi ýyllap prezident wezipesinde otyrды.

Şri-Lankada prezidentiň wezipesinden el çekjekdigini eşiden halk dökülen köşgünüň howlusyndaky suwly howuza girip, özleriçe ýeňişlerini baýram etdi.

* * *

Okeanyň merjeni saýylan ýurt!

Nädip bu ýagdaýa düşdi?

Ýurt uly ýangyç we azyk iýmiti krizisi bilen ýüzbe-ýüz bolupdy. Açlyk, garyplyk ýetjek derejesine ýetipdi. Garyplar her gün palawly, merjimekli, ysmanakly gazanlaryň başynda uzyn-uzyn nobata durýardy. Halk iýmitini gysyp, köpüsi ite bir sümek bergili durmuşda ýasaýardy. Azyk iýmitleriniň bahasynyň ýyllyk artyşy 80%-den geçipdi. Emma hünärmenler 80%-iňem ýalňyş görkezijidigini, hakyky inflýasiýanyň 122%-e ýetendigini aýdýarlar. Šri-Lankaly işçi hepdäniň dowamynda zordan 10 dollar gazanyp bilyär, gazanýan pullary bolsa nyrlaryň gymmatlap gidişine eýgerip bilenokdy.

Ýetde-gütde güzeran, gizlin açlyk baş galdyrdy. UNICEF açýalaňaç müňlerçe šri-lankaly çaga üçin «gyssagly ýardam talabyny» etdi.

* * *

Walýuta gutardy.

Walýuta rezerwi galmansoň, azyklyk ýag we nebit hem keýgiň şahyna çykdy. Benzin, dizel ýangyjy, gazly ballon tapdyrmaýan zerurlyklaryň sanawyna girdi. Elektrik togunyň öndürilişi nebite bagly bolandygy üçin nyrlar üç-dört esse galdy we elektrik togy günläp kesilmäge başlady. Hususy awtoulaglara benzin we dizel ýangyjynyň satuwy çäklendirilip, iki hepdeden bir gezege getirildi. Premýer-ministr «yk dysadyýetimiz doly çökdi, häzir ýangyç, elektrik togunyň we azyk önümleriniň gytçylygыndan has uly howpuň içine düşdük» diýmäge mejbur boldy. Šri-Lanka bergi batgalygyna batdy, jemi bergisi 51 milliard dollara ýetdi, 2026-njy ýyla çenli üzмeli daşarky bergisiniň özi 25 milliard dollara ýetdi.

Maý aýynda defolta düşdi, ýurduň daşarky bergilerini bermäge güýç-mejaly galmadı. IMF-den, ABŞ-dan, goňsusy Hindistandan, Ýaponiýadan kömek sorady.

* * *

Maliýe hünärmenleri geldi. Ýagdaýy öwrendiler. Kesgitlemäni

šeýle goýdular: «**Sudden Stop!**»

Terjimesi: «**Duýdansyz togtaýyş**» («Aniden duruş»)

Arapçasyny-da tapdym: «**Tawaqaf Mufaji**».

«Tawaqaf Mufaji» derejesine ýeten ýurtlarda halk Sri-Lankada bolşy ýaly gahar-gazaba atlanyp, prezident köşgünü basýar. Dünýäniň maliýe boýunça iň gowy okuw jaýy bolan ABŞ-nyň «Whroten Finance»-de okadýan türk alymy professor Bilge Ýılmaz «Türk ykdysadyýetinjň gelip ýeten häzirki ýagdaýynda «Duýdansyz togtaýyş howpy» bar» diýdi. (08.07.2022 ý., Žale Özgentürkiň reportaży, «Cumhuriyet» gazeti).

Seret, Sri-Lanka!

Gör, halyň!

Nejati DOGRU.

«SÖZCÜ» gazeti, 11.07.2022 ý. Publisistika